

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

XIRIVELLA

L'HORTA

AJUNTAMENT
DE XIRIVELLA

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Tecnicolingüístics

RECULL I TEXT
Jordi Alvir i Ballester

DISSENY
Vicent Almar

MAQUETACIÓ I GRAFISME
Guillermo Tomás Lull

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica i Toponímia
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Xirivella, 138

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 96 387 40 23
Adreça electrònica: avl@gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Xirivella

ISBN: 978-84-482-5148-2
Depòsit legal: V-933-2009
Impressió: Graphic 3

www.avl.gva.es

XIRIVELLA

El terme municipal de Xirivella, de 5,2 km² de superfície, se situa enmig de la plana al·luvial de l'Horta, al sud del riu Túria. La Rambleta, que és l'accident geogràfic més destacat, drena una part del pla de Quart. Procedent del barranc d'Aldaia, creua el terme de nord-oest a sud-est, travessant el polígon industrial de la Mare de Déu de la Salut i la partida de Faitanar. No presenta un curs definit; quan plou torrencialment corre pels camps més fondos i són temudes les seues revingudes durant els ruixats de la tardor.

El nou caixer del riu Túria creua la part oriental del terme i ocupa 42 hectàrees de l'Horta de Baix. La seua construcció modificà el curs de la Rambleta i la xàrcia de reg tradicional i separà, a llevant, la partida del Rajolar i el barri de la Llum, en la fita amb València.

Xirivella limita al nord amb els termes d'Aldaia, Quart de Poblet i Mislata; a l'est, amb el de València; al sud, amb Picanya i València, i a l'oest, amb el terme d'Alaquàs. Té dos estacions de ferrocarril: una de rodalia, en la línia de València a Riba-roja de Túria, i una altra, en la de Madrid per Conca.

És un poble de forta tradició agrícola, que rega l'horta per mitjà de les séquies de Benàger i de Xirivella. La séquia de Faitanar, paral·lela al braç de Xirivella, creua el terme de nord-est a sud-oest. L'horta de Dalt, a ponent del poble, rega de la séquia de Benàger per mitjà dels braços de Samarra, del Camí de València, de la Pastora, del Ciprer... L'Horta de Baix, a migjorn, rega de la séquia de Xirivella per mitjà dels braços del Forn, de l'Alquerieta, de l'Ull de Bou, del Rajolar...

Durant segles en l'agricultura de Xirivella coexistiren els conreus de secà: cereals, vinyes, oliveres, garroferes, amb els de regadiu: moreres, cànem, hortalisses... S'ha parlat de l'excel·lent qualitat del cànem produït en estes terres, que bastien de cordes i veles la flota de Cartagena. Al segle XIX l'incipient industrialització va permetre explotar les aigües del subsòl, els motors asseguraren el reg i els nous transports, l'exportació de les collites. Arran d'això, canvià el paisatge agrari, el conreus de secà desaparegueren a poc a poc i s'estengueren els nous conreus intensius de regadiu, més rendibles: la ceba, la dacsa, el cacau, el taronger... i l'ús dels adobs químics es generalitzà.

La població de Xirivella (30.212 habitants) s'ha quintuplicat del 1950 ençà. L'explosió immigratòria justifica el pas d'un poble menut i agrícola a una ciutat industrial on dos terços de la població son forans i l'activitat agrària representa menys del 5% de l'activitat econòmica total.

El creixement urbà es vertebrà en primer lloc al llarg de la carretera de Torrent, amb la construcció dels barris de Sant Ramon (1946) i de Sant Josep

(1953), i després, en la dècada dels anys seixanta, vers l'autovia de Madrid. Tallada l'expansió urbana cap a llevant pel nou emplaçament del llit del Túria, les noves vivendes s'expandiren cap a migjorn fins a la via del ferrocarril. A l'altra banda del riu, els centres comercials i el barri de la Llum formen una conurbació amb els de València.

El polígon industrial de Samarra a ponent, vora els termes d'Aldaia i d'Alaquàs, i el de la Mare de Déu de la Salut, construït sobre els terrenys de l'alqueria de Castillo, concentren l'activitat industrial.

El topònim *Xirivella*, segons diversos autors, ve de *Xilvella*, paraula que procedeix del terme llatí SILVELLA, diminutiu de SILVA, amb el significat de 'bosc'.

En temps dels àrabs era una alqueria. Després de la conquesta, Jaume I la donà, l'any 1238, a Hug de Folcalquier, comanador d'Alcanyís i mestre de l'Orde de Calatrava. El rei Jaume II cedí els drets que allí tenia la corona a Ramon de Boils, senyor de Bétera, i el mestre de l'Orde de Calatrava cedí el lloc al seu fill Pere. L'últim senyor territorial fou el marquès de Dosaigües fins a la desaparició dels senyorius l'any 1836.

L'any 1325 el cronista Ramon Muntaner, fill de Peralada i ciutadà de València, inicià l'escriptura d'una de les cròniques medievals més remarcables de la literatura universal en l'alqueria de Xirivella: "E estant jo en una alqueria mia per nom Xilvella, que és en l'Horta de València, e dormant en mon llit, a mi venc una visió un prohóm vell vestit de blanc qui em dix: Muntaner lleva sus e pensa de fer un llibre de les grans maravelles que has vistes que Déus ha fetes en les guerres on tu és estat, com a Déu plau que per tu sia manifestat..."

La cristiandat es remunta al temps de la conquesta, en l'església es venera des d'antic la imatge de la Mare de Déu de la Salut. Esta, segons conta la llegenda i la tradició, fou trobada sota una campana per uns terrissers mentre cavaven. El poble construï en aquell indret l'ermita de la Mare de Déu de la Salut.

HIDROGRAFIA I PARTIDES

Hidrografia

Braç de Faitanar
Braç de Gori
Braç de l'Alquerieta
Braç de l'Omet
Braç de l'Ull de Bou
Braç de Samarra
Braç del Forn
Braç del Rajolar
Escorredor de l'Alqueria del
Pollastre
la Rambleta
Motor de la Divina Pastora
Motor de Maria Auxiliadora

Partidor del Pont del Ciper
Pou del Salvador
Riu Túria
Roll de l'Ull de Bou
Séquia Andarella
Séquia de Faitanar
Séquia de Pastora
Séquia de Xirivella
Séquia del Camí de València
Séquia del Ciper
Séquia del Dijous
Sequiol de Borrull

Partides

Cantalobos
el Camí de València
el Ciper
el Rajolar
el Roll
Faitanar
l'Alter

l'Horta de Baix
l'Horta de Dalt
les Alqueries
les Penyetes
Pastora
Samarra

PRESENCIA HUMANA

Poblament

Alqueria d'Alós
Alqueria de Boteta
Alqueria de Cubells
Alqueria de la Torreta (o de Sorrejín)
Alqueria de Montesinos
Alqueria de Moret
Alqueria de Serra
Alqueria de Sorlí
Alqueria de Ximet

Alqueria del Canut
Alqueria del Pollastre
Alqueria Nova
Alqueria Rabiando
Barri de la Llum
Barri de Sant Ramon
Barri del Mont de Pietat
Caseta Uiso
Xirivella

Vies de comunicació

Camí de Faitanar
Camí de l'Alqueria de Boteta
Camí de les Alqueries
Camí de les Penyetes
Camí de Samarra
Camí de València
Camí del Cementeri

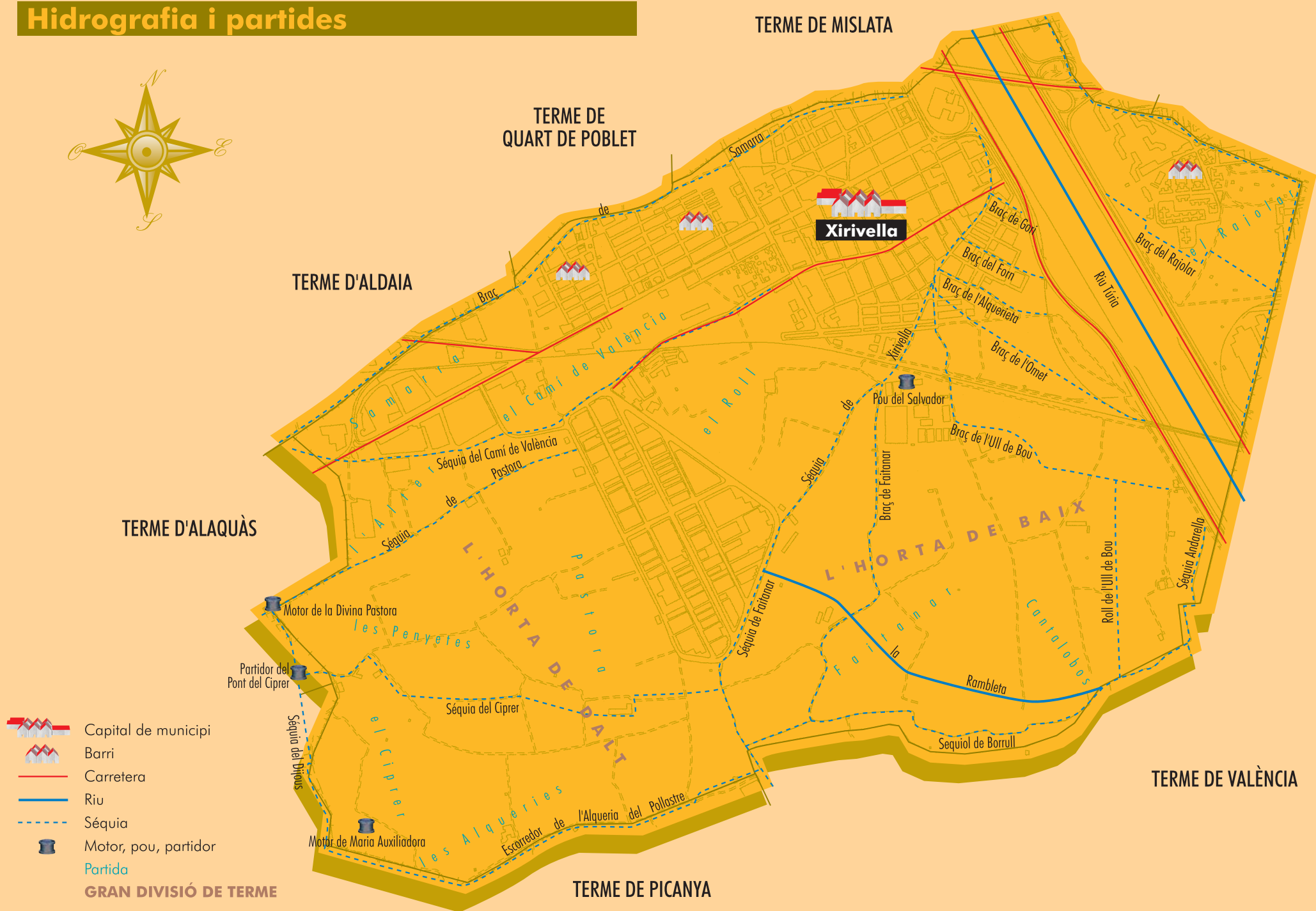
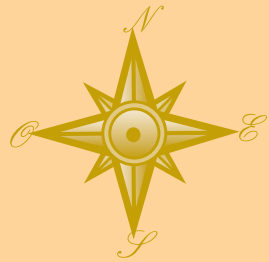
Camí Fondo d'Alaquàs
Carretera d'Aldaia
Carretera de Torrent
Ferrocarriil València-Madrid
Ferrocarriil València-Riba-roja de Túria

Altres llocs d'interés

Cementeri
Col·legi de la Misericòrdia
Depuradora Benàger-Faitanar
Estació
Estació de rodalia
Granja de l'Alqueria Alta
Institut Gonzalo Anaya

Institut Ramon Muntaner
Poliesportiu
Polígon Industrial de Samarra
Polígon Industrial Mare de Déu de la Salut
Pont de Xirivella

Hidrografia i partides

TERME DE MISLATA

TERME DE QUART DE POBLET

TERME D'ALDAIA

TERME D'ALQUÀS

TERME DE VALÈNCIA

TERME DE PICANYA

- Capital de municipi
- Barri
- Carretera
- Riu
- Séquia
- Motor, pou, partidor
- Partida
- GRAN DIVISIÓ DE TERME**

Presència humana

